

Найкращий вік для творчої особистості

Тетяна ТИТАРЕНКО,
завідувач лабораторії соціальної психології особистості Інституту соціальної та політичної психології НАПН України, доктор психологічних наук, професор, академік НАПН України

У Миколи Миколайовича Слюсаревського, визначного вченого, освітянина, громадського діяча, організатора науки, директора Інституту соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України, славний ювілей – 70. У привітанні Голови Верховної Ради Андрія Парубія ювіляру йдеться: «Ваше життя є яскравим взірцем відданого служіння вітчизняній педагогічній та психологічній науці та освіті. Своєю невтомною працею на всіх державних постах, які випала честь Вам обіймати, Ви заслужили беззаперечний авторитет і повагу освітянської та наукової громадськості, бо в епіцентрі всіх Ваших дій і намірів було найцінніше – людина. Висловлюю Вам вдячність за багаторічну громадську, просвітницьку, наукову, освітянську діяльність в ім'я розвитку освіти, психологічної та педагогічної науки».

Для вченого – це вік акме, мудрості, переживання цінності й унікальності буття, розквіту творчої діяльності, досягнення найвищих показників продуктивності. Це той етап розвитку творчої особистості, коли мрії, підкріплені життєвим досвідом, збуваються, плани легко втілити в життя, а перспективами – надихнути однодумців.

КЕРІВНИК

Під керівництвом Миколи Миколайовича Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, що за його ініціативи було засновано у 1994 році, став знаною, авторитетною науковою установою в Україні. Активність учених Інституту було спрямовано на осмислення реалій і викликів сьогодення й аналіз трансформаційних процесів у суспільстві та освіті, на пошук психологічних закономірностей і тенденцій розвитку сучасного українського соціуму і політикуму. Крім наукової діяльності, підготовки кадрів вищої кваліфікації через аспірантуру і докторантуру вчені установи надають психологічну допомогу вчителям, дітям та їхнім батькам, керівникам та персоналові державних і приватних підприємств та організацій, політичним партіям і громадським об'єднанням, консультують молодь з проблем сімейного життя, здійснюють профілактичну роботу з групами ризику.

Інститут соціальної та політичної психології має неабиякий авторитет у наукових і політичних колах ще й завдяки багаторічному проведенню масових опитувань, для чого створено власну загальноукраїнську опитувальну мережу, забезпечено матеріальну базу й оснащення. І в цій роботі головну роль відіграє Микола Миколайович, особисто створюючи чи контролюючи кожну анкету, ретельно готуючи кожний звіт, що стає ефективною ланкою зв'язку науковців з урядовими структурами, керівництвом політичних партій і громадських об'єднань.

Протягом багатьох років в Інституті діє спеціалізована вчена рада із захисту докторських та кандидатських дисертацій за спеціальностями: 19.00.01 – загальна психологія, історія психології; 19.00.05 – соціальна психологія, психологія соціальної роботи; 19.00.11 – політична психологія. Абсолютно нова для України спеціальність «Політична психологія» була відкрита в нашому Інституті завдяки винятковій енергійності, ініціативності, завзятості і ґрунтовності нашого директора. Микола Миколайович Слюсаревський протягом майже 20 років є членом Президії НАПН України. Учений є головою редакційних рад журналів «Психологічні перспективи», «Наукові студії із соціальної та політичної психології», «Проблеми політичної психології», заступник голови редакційної ради журналу «Психологія і суспільство», а також входить до складу редколегій і редакційних рад інших наукових видань.

Співробітники Інституту щиро

вважають, що їм пощастило з керівником. Ніхто краще за Миколу Миколайовича не зробить ґрунтовну наукову доповідь, ніхто не напише більш глибоку за змістом і яскраву за формою статтю. Тільки він так професійно, доброзичливо і конструктивно оцінить роботу аспіранта чи докторанта, проаналізує доробок лабораторій, побачить перспективи наукового пошуку. Він радо ділиться з колегами своїми ідеями, надихає прикладом відданості науці, заражає перфекціонізмом. А ще саме завдяки такому талановитому керівникові як Микола Миколайович в Інституті панує демократичний, доброзичливий стиль спілкування, що сприяє принципним обговоренням, гострим науковим дискусіям, спільному пошуку істини.

колективна монографія «Соціально-психологічне мислення: генеза, основні форми та перспективи розвитку», що побачила світ у 2018 році. У цій книзі лівова частка тексту, як за обсягом, так і, головне, за змістом, належить директору.

Як теоретик і методолог Микола Миколайович аналізує умови практичної релевантності соціогуманітарної науки на прикладі психології і пише яскраві тексти про «пастки актуальності» і «чорні діри впровадження».

Микола Миколайович зробив і робить усе, що від нього залежить, для розвитку політичної психології в Україні. М. М. Слюсаревський – автор реляційної теорії інформаційного простору; концепції етно- та психогенезу укра-

ГРОМАДЯНИН

Суб'єктність нашого ювіляра, безумовно, дуже розвинена. Усі події суспільного життя викликають активність Миколи Миколайовича. Лише один приклад. З війською нашою директором разом зі співробітниками Інституту стає волонтером, особисто включається у Всеукраїнську акцію «Потяг Єднання України «Труханівська Січ», організаторами якої є Всеукраїнське об'єднання «Коло Медіа», Рада з питань національної єдності при Президентові України, ІСПП НАПН України та ін. У 2016 році цей потяг мандрує звільненими територіями Донецької області (міста Дружківка, Бахмут, Лиман, Північне), і наш директор виступає перед місцевими громадами.

НАУКОВИЙ ЛІДЕР

Психолого-педагогічна спільнота сприймає Миколу Миколайовича як справжнього наукового лідера. Наш ювіляр створив оригінальну концепцію соціальної психології як фундаментальної базової психологічної дисципліни, уточнив і поглибив її змістовий обсяг, розкрив нові потенційні можливості, намітив перспективи розвитку.

Микола Миколайович здійснив концептуалізацію поняття «соціально-психологічне мислення». Показав, що нині соціальна психологія має не лише видобувати соціально-психологічне знання власними, інколи, ще доволі недосконалими методами, а й цілеспрямовано виявляти його у продуктах інших форм соціально-психологічного мислення. Найсвіжіші результати наукового пошуку Миколи Миколайовича та співробітників лабораторії, яку він багато років очолював, є

їнського народу на сучасному етапі його історії; просторово-часові парадигми вивчення психологічних ефектів переконувальної комунікації; теорії соціальної напруженості й ін. Він є фундатором української наукової школи психології переконувальної комунікації (психології пропаганди).

Будучи свідомим громадянином, патріотом, демократом, Микола Миколайович все ж залишається у першу чергу об'єктивним науковцем, не дозволяючи собі надмірної «хвальковитості, з якою ми говоримо часом про Майдан як абсолютно унікальне, небачене у світовій історії явище, а також про «чудеса самоорганізації», які виявляють сьогодні українці на фронті і в тилу, – теж начебто безпрецедентні». «Насправді, – пише Микола Миколайович, – нам досі не вистачає суб'єктності – як індивідуальної, так і колективної і наші теперішні форми самоорганізації є лише її першими паростками, етапами, які давно пройшли сучасні розвинені нації».

Завдяки ініціативі Миколи Миколайовича ще у далекому 1995 році було засновано Асоціацію політичних психологів України з багатьма регіональними відділеннями. Асоціація має власний журнал, проводить численні конгреси, конференції, семінари. М. М. Слюсаревський протягом 22 років був незмінним президентом Асоціації, а з 2017 року став її Почесним президентом.

ФАХІВЕЦЬ

Велику увагу у своїх наукових пошуках та дослідницькій спрямованості Інституту М.М. Слюсаревський приділяє такій суспільно значущій проблемі як освіта, що є об'єктом громадської думки. Громадську думку як концентрований вияв почуттів, настроїв, поглядів людей Микола Миколайович порівнює з чутливим барометром, що відображає перебіг подій у всіх сферах суспільного життя, внутрішній і зовнішній політиці держави. За ініціативи і під безпосереднім керівництвом М.М. Слюсаревського

в Інституті, починаючи з 2000 року, здійснюється моніторинг громадської думки щодо проблем освіти та заходів з її реформування в межах програм спільної діяльності Національної академії педагогічних наук України з Міністерства освіти і науки України. Завдяки цьому масштабному лонгїтудному дослідженню є змога наочно побачити зміни освітнього рівня населення, ставлення до освітніх реформ й інновацій, динаміку балансу довіри/недовіри до системи освіти у порівнянні з показниками інших суспільних інститутів (Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, політичних партій, церкви, збройних сил України тощо); проаналізувати здобутки і так звані «вузькі місця» освіти; визначити ключові чинники зміцнення довіри населення до цієї галузі. У статтях Миколи Миколайовича детально проаналізовано сучасний стан громадянських компетентностей учнів, зокрема старшокласників. Спираючись на емпіричні дані, М.М. Слюсаревський робить висновок, що назагал навчально-виховний процес в українській школі не відповідає наявним викликам суспільної самоорганізації і має бути перебудованим на самоорганізаційних засадах, зокрема, за допомогою технології спільного вчинку, яку так важко сприймають освітні установи.

МИТЕЦЬ

А ще він – член Національної спілки журналістів та Національної спілки письменників України, автор кількох поетичних збірок.

Його художній стиль сповнений патетики патріотизму, незрівнянної іронії щодо негативних проявів людської натури, пристрасного й водночас тонкого ліризму. І нам здаються доречними зараз його рядки:

*Сніг іде.
Пухнастіють гілляки.
Я стою,
дивлюсь без переляку:
сиво як довкола,
всюди сиво!..
Сніг...
Він зовсім не старий.
Красиво.*

70-річчя Миколи Слюсаревського – час розквіту його творчого потенціалу, час нових наукових обривів, нових висот. Колектив Інституту соціальної та політичної психології НАПН України з любов'ю вітає свого директора і бажає йому тривалої і плідної наукової долі. Щастя Вам, Миколо Миколайовичу!

На фото: Євген Красняков, Микола Слюсаревський, Василь Кремень